

Jesaja 60: 1-6
Mattheüs 2: 1-12

Lieve gemeente,

We zijn aan een nieuw jaar begonnen. Een leeg jaar dat voor ons ligt. Ikzelf vind dat altijd een beetje vreemd. Je moet precies iets achter je laten en weer een beetje zoeken hoe dat nieuwe jaar vorm kan krijgen. Een nieuwe agenda, nog niets ingevuld, het is altijd een beetje wennen. Misschien dat je je afvraagt: moet ik me iets voornemen voor dit jaar, of wil ik nog iets afwerken? Ik moet eerlijk zeggen dat ik dat soort bedenkingen, en zeker al het maken van goede voornemens, al een tijdje achter me heb gelaten. We weten immers niet hoe het zal gaan en hoe het zal worden. Niemand van ons heeft een glazen bol en kan in de toekomst kijken. Misschien is het dus beter om te stellen dat het nieuwe jaar met ons begint, in plaats van dat wij beginnen aan het nieuwe jaar. Wat heeft dat nieuwe jaar voor plannen met mij? Aan moois, aan ontroerends, aan moeilijks, aan onverwachts? Niemand die het weet...

Vandaag lezen we het verhaal van de wijzen uit het Oosten. Zij zoeken de pasgeboren koning van de Joden. Als er in die tijd een koning was geboren, kon dat altijd op veel belangstelling rekenen. Nieuwe bazen, nieuwe wetten.

Een nieuwe vorst vraagt dus om een reactie, je kunt er niet omheen. Vandaag wil ik eens met jullie kijken naar de verschillende reacties op de geboorte van Jezus. Hoe reageren de wijzen, Herodes en het volk, en wijzelf op de aankondiging van die nieuwe koning?

Eerst is daar koning Herodes.

In die tijd waren de Romeinen de baas over Israël. Zij lieten een groot aantal delen van hun rijk door vazalvorsten beheren. Die betaalden dan belasting aan de keizer plus de verschuldigde eer, maar hadden wel een redelijk grote vrijheid. In Israël was dat vanaf 37 voor Christus dus Herodes de Grote.

Herodes was een sluwe koning, zowel militair als politiek. Hij wist ook dat hij de Romeinen nodig had, dus organiseerde hij veel eerbetoon aan hen, onder meer door de keizerstad Caesarea te herbouwen. Onder zijn regering was er relatieve rust en stabiliteit, maar die was er alleen maar vanwege het meedogenloze bewind van Herodes. Die deinsde er niet voor terug om politieke tegenstanders te doden en hun bezittingen in beslag te nemen. Herodes was ook niet zo populair onder de Joodse bevolking. Misschien door zijn afstamming, hij was een afstammeling van Ezau, een Edomiet. Een tegenstander van Israël dus. Maar toch waren er ook mensen van de hogepriesterlijke elite die persé met hem wilden samenwerken, om een goede positie te verkrijgen.

Voor mensen van buitenaf, ook voor de Romeinse keizer, was Herodes dan ook het toonbeeld van een vorst, die het Jodendom wilde stimuleren. Hij bouwde zelfs een Joodse tempel.

Maar wie goed keek, kon zien dat het helemaal niet zo positief was als het leek. Mattheüs schetst Herodes en zijn nakomelingen als zeer wrede heersers.

Dus wanneer de wijzen bij Herodes komen, dan komen ze in het centrum van de macht.

Wie Herodes een beetje kent, weet dat je niet bij hem moet aankomen met een pasgeboren koning van de Joden, want Herodes zelf was immers de enige ware koning van dat volk.

Dat is dan ook te zien aan zijn reactie. Hij schrikt. Hij wordt in verwarring gebracht.

Is er een nieuwe koning? Dat vraagt om ingrijpen! Hoe zal hij dat aanpakken?

En in plaats van open te staan voor iets nieuws en met nieuwe ogen de wereld in te kijken, negeert Herodes de tekens en denkt hij alleen aan zichzelf.

Hij wil het niet zien.

Want de geleerden van zijn hof weten het zo te vertellen tegen de wijzen: de Messias wordt geboren in Bethlehem. Ze zijn dat heel zeker. Maar ze sturen niemand met hen mee om even te kijken of het wel waar is wat die mannen vertellen.

Ik zie het zo voor me: hoe die exotische heren daar aankomen in Jeruzalem, hoe koning Herodes van z'n troon valt van schrik, hoe de bijbelgeleerden plechtig de Schrift uitleggen en vervolgens blijven zitten en de rest van het verhaal aan hun neus laten voorbij gaan...

Als je het verhaal goed leest, dan lees je dat het ook alleen de wijzen zélf zijn die de ster zien, niet Herodes en zijn Schriftgeleerden.

Maar Herodes is een vorst van snode plannen. Daarom probeert hij de wijzen erin te luizen. 'Ik wil hem ook aanbidden', zegt hij schijnheilig. Het vreselijke tegendeel blijkt later wanneer hij alle kleine jongetjes van Bethlehem laat vermoorden, uit schrik zelf van de troon verdreven te worden.

Het wonderlijke van de tekst van Mattheüs is, dat de reactie van Herodes en die van de inwoners van Jeruzalem in één zin genoemd worden.

Ook zij raken in verwarring. Herodes en de Joden kwamen vaak niet overeen, maar hier vinden ze elkaar.

Dat is nu net het aangrijpende: dat Jezus' eigen tijdgenoten hem niet erkenden, ze zagen in Hem niet wie hij werkelijk was. De inwoners van Jeruzalem blijven achter in onwil en lusteloosheid. Willen ze wel een koning die door God gezonden is? Of zijn ze best tevreden met hun leven zo, onder koning Herodes?

Geloven vraagt immers om moed. Moed om je leven te laten veranderen, te laten vernieuwen. De reactie van de inwoners van Jeruzalem laat zien hoe moeilijk dat eigenlijk is.

En dan zijn er nog de wijzen uit het Oosten, de drie koningen. Waren het er wel drie? Dat lezen we nergens. Het verhaal werd later nogal wat uitgebreid. De wijzen hebben namen gekregen en een herkomst. Zo vertegenwoordigen ze de drie toenmalige werelddelen: Azië, Europa en Afrika... en zijn ze van magiërs tot koningen gepromoveerd.

Ze zullen wel van koninklijken bloede geweest zijn, anders zouden ze in Jeruzalem niet zomaar de hof van Herodes binnen hebben kunnen komen.

In het evangelie van Mattheüs zijn het gewoon enkele anonieme magiërs.

In elk geval maakt Mattheüs hier een statement: de eerste getuigen zijn heidenen. Ze hebben helemaal niets te maken met het Jodendom.

En dat was voor Joodse groeperingen uit die tijd nogal wat. In alle onderscheid binnen het Jodendom van die tijd was er één ding duidelijk en dat was het onderscheid tussen Joden en heidenen. Israël was het uitverkoren volk van God en zij hadden een streepje voor op de volken om hen heen.

Maar uitgerekend die heidenen staan wél open voor die koning van de Joden.

Alles aan de manier waarop ze reageren, getuigt van hun geloof.

Ten eerste zijn ze gehoorzaam. Eigenlijk ook wonderbaarlijk. Ze zien de ster en ze gaan. Ze stellen geen vragen. Ze gaan gewoon omdat ze ergens innerlijk overtuigd zijn.

Zo gaat dat met geloof. Je kunt het niet verklaren of uitleggen, maar je gelooft gewoon. Het raakt ergens diep aan je menszijn.

En vervolgens gaan die wijzen op zoek volgens hun beste aanwijzingen. De zoektocht die geloven heet. Ze gaan door tot ze vinden.

Verwonderd zien ze de ster boven het huis en wat doen ze? Ze gaan er binnen en knielen neer voor dat kind. Om neer te knielen moet je al je eigen waardigheid laten varen. Het vraagt om los te laten wat je belangrijk vindt. Geen vooroordelen dus.

Hoe kan dit kind de nieuwe koning zijn? Maar zij geloven het.

Zo simpel is geloven: in gehoorzaamheid op zoek gaan, alles loslaten en je toevertrouwen aan de Heer.

En er zijn ook nog 'wij', wat is onze reactie op het nieuws van de pasgeboren koning?

Volgens mij is het met geloven vaak zo dat we ons er niet van bewust zijn dat we hierin al een keuze gemaakt hebben, dat spreekt uit hoe we leven, hoe we handelen.

Daarom is het goed om eens in de spiegel te kijken en jezelf die vraag te stellen: hoe reageer ik op de komst van Jezus?

De personages in het evangelie zijn zo herkenbaar. Zijn er ook niet in ons leven zaken die we liever in eigen hand houden? Zaken die we belangrijker vinden dan God, geloof en kerk?

Laten we ons gemoed werken door het evangelie of houden we liever van ons comfortabele leventje?

Geloof vraagt om actie, om handelen, maar het is zo gemakkelijk om te blijven zitten, om niets te doen.

Staan wij nog open voor de verrassing dat God ook anders kan zijn dan we dachten? Misschien moeten we, voor de verrijking, af en toe eens kijken naar de mensen van wie we op dat vlak weinig verwachten, dat zij ons juist iets leren over God.

In God geloven, is God leren volgen, de ster achterna, achter de woorden staan, achter de verhalen. Niet uit gewoonte, maar omdat je weet dat het voor jou de goede woorden zijn, de goede verhalen.

Het verhaal zegt ons ook dat we niet bang moeten zijn achter sterren en dromen aan te gaan want ze zullen je vroeg of laat naar die andere Mens leiden, de Mens die jij nodig hebt en die jou nodig heeft. Je gids, je voorbeeld, je Messias.

Dus ga op stap in 2022, ontmoet mensen op je pad!

Natuurlijk zul je ook dit jaar twifelen, moedeloos worden, omwegen maken en vergissingen. Dat is nu eenmaal zo, we zouden anders geen mensen zijn.

Maar misschien zijn dat juist wel nieuwe kansen voor nieuwe vragen en nieuwe wegen.

Kijk naar die drie wijzen. Zeker zullen ze onderweg gedacht hebben 'Wat zijn we hier eigenlijk aan het doen? Omwille van een nieuwe ster alles achter laten en ons leven op het spel zetten, een zoektocht vol gevaren aanvatten.'

Wijs waren de magiërs niet omdat ze een bijzondere ster ontdekt hadden.

Wijs werden ze toen ze op weg gingen, het teken volgend, op zoek naar de Goddelijke boodschap.

Wijs zijn ze omdat ze begrijpen dat hun menselijke verstand en wijsheid ook niet alles is.

Wijs zijn ze als ze Herodes ontmoeten en het alleen bij die eenvoudige vraag houden: 'Waar is de koning van de Joden?' Herodes volgen ze niet, die heeft aardse interesses en verstopte intenties. Achter zijn woorden klinkt 'het kwaad'. En het kwaad is sluw, en gaat zorgvuldig en in het geniep te werk.

Dit verhaal is hierom ook een verhaal over donker en licht, over goed en kwaad.

De drie wijzen zien het. Voelen het, weten het. Ze verdedigen zich niet tegenover Herodes, scheppen niet op met dat wat zij weten, neen ze luisteren attent en vertrekken dan weer. En no way dat ze langs die weg terug zullen gaan. Want zulke heersers moet je te slim af zijn. Neem een andere weg, vertel een ander verhaal.

Ze staan daar dan toch maar, die mannen van zo ver, die geen Joden zijn, die de bijbel niet kennen en toch in Bethlehem knielen voor de koning der Joden.

Met de engelen en de herders zijn òòk zij getuigen van Christus' geboorte. Ze komen uit de donkerheid, waarin de heidenen, aldus Paulus, zoeken en tasten of zij God kunnen vinden... en ja, ze hebben Hem gevonden... Het licht der wereld.

Aan het einde van hun reis slaan zij hun ogen neer en buigen diep om vol verwondering en vreugde Gods Zoon te aanbidden.

Want niet de ster zelf is het licht, maar Christus! Ze zullen de diepe reden hebben begrepen waarom Jezus midden in de donkere nacht geboren moest worden en waarom Christus midden in de nacht is opgestaan: al onze nachten wil hij verlichten, opdat wij nooit de zon vergeten, die iedere nacht verdrijft.

Daar ligt ook de boodschap van Kerst: dat we opmerkzaam blijven voor tekens om ons heen. En ook vooral dat we niet te snel gebeurtenissen of mensen afschrijven, omdat ze de dingen anders benaderen dan we zelf zouden doen.

Het licht van God, het heil voor de wereld blijkt telkens weer uit een onverwachte hoek te komen.

Terwijl de Schriftgeleerden met hun hoofden naar beneden in hun bijbels aan het studeren waren, bleek de geboorte van de Messias zich boven hun hoofd in de lucht aan te kondigen, maar ze zagen het niet, en toen het ze verteld werd, geloofden ze het niet!

Terwijl wij het druk hebben met onze dagelijkse beslommeringen, zien we al die grote en kleine wondertjes om ons heen over het hoofd.

Kerst, en deze dagen er na leren ons om je telkens weer laten verrassen door het licht dat is gekomen in onze nacht. Het licht dat steeds schijnt daar waar je het niet verwacht.

Durf, net als de wijzen, een ster en een stem achterna te gaan, ook al gelooft niemand er in. Het zou wel eens de stem van God kunnen zijn.

Laten wij luisteren naar Mattheüs en met open ogen, open oren op weg gaan, van Kerst naar Pasen.

Oplettend om al de tekens te verstaan, om nu al in het duister van de tijden hemels licht te mogen ontdekken.

Amen.